

Ionuț-Alexandru BÂRLIBA

Academia Română, Filiala Iași

Kierkegaard printre pseudonime¹

Abstract

Kierkegaard among pseudonyms

This paper examines Kierkegaard's use of pseudonyms. It is well known that most of Kierkegaard's philosophical works were written under pseudonyms. Throughout this article I try to put together the reasons and the meanings of Kierkegaard's pseudonymity. Thus the first part of the essay identifies and explains the main reasons for which Kierkegaard writes under a variety of pseudonyms. Secondly the paper analyses some of Kierkegaard's most important pseudonyms in order to clarify their hidden meanings. Are the pseudonyms Kierkegaard's aliases? Are the pseudonymous authors real people? How can we tell the difference between Kierkegaard's real opinion and the ideas asserted by the pseudonymous authors? These are some of the questions this paper tries to answer.

Key words: Kierkegaard, pseudonyms, existence, repetition, Climacus, esthetic, ethic, religious, faith

Problema polionimiei pseudonime constituie unul dintre aspectele fundamentale și decisive pentru înțelegerea filosofiei lui Søren Kierkegaard. Trebuie precizat de la început că filosoful danez semnează cu pseudonime doar cărțile pe care el le numește estetice (cele filosofice); spre deosebire de scrierile cu caracter religios, pe care le semnează cu propriul nume. Este chiar amuzant de observat că tocmai aceste prime scrieri i-au adus lui Kierkegaard un renume mondial, cărți despre care mărturisea că le-a scris cam de mântuială; cu mâna stângă.

În esență, prin decizia de a scrie sub pseudonim, Kierkegaard avea un dublu scop. Pe de o parte, putea să exprime într-un mod personal concepții disparate sau chiar complet opuse (să le spunem) asupra vieții. Exemplul cel mai potrivit aici este folosirea pseudonimelor Johannes Climacus pentru *Fărăme filozofice* și pentru *Postscriptum Concluziv Neștiințific* și Anti-Climacus pentru *Boala de moarte*. Pe de altă parte, Kierkegaard lăsa la latitudinea cititorilor să tragă concluziile practice, cu efect personal, din ceea ce i se comunicase.

---

¹ Textul a apărut inițial în *Analele Universității din Craiova. Seria: Filosofie*, Nr. 38 (2/2016), pp. 60-70.

Un aspect important în privința pseudonimiei îl reprezintă dorința lui Kierkegaard, exprimată expres în ultimele pagini ale *Postscriptum*-ului, ca oricine va cita din cărțile sale să o facă luând în considerare, ca autor, respectivul pseudonim și nu pe el însuși. Iată ce scrie Kierkegaard într-o scurtă și finală secțiune a *Postscriptum*-ului, intitulată *O primă și ultimă declarație*:

„Dorința mea, rugămintea mea așadar este aceea ca, dacă se întâmplă ca cineva să vrea să citeze o anumită remarcă din cărțile mele, să aibă bunăvoința să citeze numele respectivului autor pseudonim, nu pe al meu, separându-ne în așa fel încât remarca să aparțină pseudonimului, în sens feminin, iar responsabilitatea, în sens civil, mie.”² (trad. B.I.)

De menționat aici că în acea vreme doar bărbații, ca unici proprietari, dețineau drepturi civile.

Am organizat textul de față în două părți. În prima dintre acestea am încercat să sintetizez motivele care ar putea să explice această decizie stilistică și editorială a lui Kierkegaard, iar în cea de-a doua parte am analizat în detaliu câteva dintre pseudonimele cele mai importante pe care le folosește filozoful danez.

1. Motivele pseudonimiei

1. Prima precizare ce se poate face este aceea că, prin semnarea sub pseudonim, Kierkegaard nu intenționa să își facă ascunsă identitatea (fapt de altfel aproape imposibil într-un mediu cultural minor, precum cel oferit de Copenhaga secolului al XIX-lea). Această practică avea mai degrabă menirea de a elimina posibilitatea ca scrierile sale să fie tratate ca venind de la o autoritate cunoscută obiectivă. Astfel, volumele sale erau protejate de pretenția unei titlaturi care să desemneze un sistem filosofic asupra existenței. Conform lui Kierkegaard, cititorul nu are nevoie de certitudini oferite din partea unor autorități definitive, pentru că astfel ar putea fi îndepărtat de la participarea activă, personală la dezbaterile problemelor în cauză. Cititorul trebuie să își creeze singur ”certitudinile”, căutând răspunsuri la dileme,

---

² Kierkegaard, *Concluding Unscientific Postscript*, edited and translated by Alastair Hannay, Cambridge University Press, 2009, p. 529. „My wish, my prayer, therefore, is that if it should occur to anyone to want to quote a particular remark from the books, he will do me the favour of citing the name of the respective pseudonymous author, not my own, i.e., of separating us in such a way that the remark belongs in the woman’s sense to the pseudonym, the responsibility in the civil sense to me.”

- chiar și cu riscul de a trece prin crize existențiale (disperare, anxietate). Acestea pot avea până la urmă un rol purificator, certitudinile fiind astfel asumate.
2. Apoi, Kierkegaard considera că sub pseudonim ideile pe care dorea să le împărtășească cititorilor deveneau mult mai nuanțate. Până la urmă, pseudonimele nu aveau un simplu rol decorativ. Fiecare personaj desemna un mod de viață și de gândire, o atitudine existențială, exprimate simbolic prin chiar numele imaginate; iar Kierkegaard dorea cu atât mai mult să nu fie asimilat cu aceste pseudonime, ce trebuiau considerate persoane diferite de el.
  3. Consecutiv, se poate spune că exista și o anumită teamă ca operele sale să fie tratate cu prea puțin interes de către cititori (de altfel, Kierkegaard fusese ridiculizat în dese rânduri în presa vremii). Drept pentru care, pseudonimele i-ar fi oferit lui Kierkegaard o oarecare posibilitate de distanțare față de ideile exprimate; fapt ce îi credea libertatea de a exprima mult mai dezinvolt ceea ce intenționa să transmită; nefiind preocupat astfel de eventuala lipsă de autoritate cu care ar fi fost, altfel, tratate scrierile sale.
  4. De asemeni, Kierkegaard ar fi dorit să își exprime ideile asupra existenței din mai multe perspective, fără ca vreuna dintre acestea să fie asimilată ca fiind autoritară sau corectă în unicitatea sa. Astfel, cărțile sale obligau practic cititorii să decidă singuri în privința complexității ideilor și a conflictelor dintre ele, pe care Kierkegaard le expunea cu acuitate și cu inspirație. Spre exemplu, Ana Stanca Tabarasi consideră că tehnica aceasta a pseudonimiei este un mod de a transmite cititorilor o oarece formă de scepticism, o îndoială care să alunge certitudinile științei, ale cunoașterii expuse sistematic, autoritar.³ Cititorului trebuia să i se facă limpede ideea imposibilității sustragerii din fața unei confruntări dubitative între credință și știință/filosofie.
  5. Apoi, unele dintre pseudonime erau în aceleași timp și personaje implicate direct în firul narativ creionat de Kierkegaard în scrierile sale; astfel, cititorii aveau în fața ochilor un exemplu concret al unui stil de viață, al unei atitudini sau al unui comportament, ce puteau fi așadar mult mai ușor recunoscute; acestea inspirându-le astfel cititorilor reflecția și capacitatea de interiorizare.

---

³ Søren Kierkegaard, *Opere II/1, Sau-Sau*, traducere din daneză, postfață și note de Ana-Stanca Tabarasi, București, Humanitas, 2008, p. 15.

6. În fine, multiplele pseudonime folosite de Kierkegaard subliniază și imensa capacitate creativă a acestuia, ce nu se putea opri asupra unui singur palier al cunoașterii sau al modalității de exprimare.

2. Pseudonime kierkegaardiene

După cum precizam mai sus, am încercat în această a doua parte a textului să identific elementele specifice a câtorva dintre cele mai importante pseudonime imaginate de Kierkegaard, subliniind totodată apropierea sau îndepărtarea de autorul de fapt al textelor în cauză.

1. Johannes Climacus este un pseudonim special, fiind considerat a fi printre cele mai apropiate de Kierkegaard, filosoful real. De altfel, cele două cărți semnate de acesta – *Fărâme filozofice* și *Postscriptum* - apar ca fiind editate de către S. Kierkegaard. Climacus este apropiat de Kierkegaard în sensul în care intențiile de autor ale celor doi coincid de multe ori. Totuși, Kierkegaard îl prezintă pe Climacus ca fiind un personaj situat în afara creștinismului/a lumii creștine. Nimic din ceea ce este expus, spre exemplu, în *Fărâme filozofice*, nu vine din partea unui autor care ar putea fi creștin.⁴ Atât titlul, cât și subtitlul acestui mic tratat conțin termenul *filosofie*. Acest aspect indică faptul că ceea ce urmează are în vedere o perspectivă umană asupra a ceea ce poate gândi sau percepe individul, aflat în mediul său; în contrast cu scrierile teologice formulate din punctul de vedere al credinciosului, opere care se sprijină decisiv pe ideea de revelație venită din afara sferei umane.

Climacus este un pseudonim aparte și pentru că în paginile *Postscriptum*-ului putem găsi o analiză a tuturor celorlalte pseudonime folosite anterior acestui ultim volum al lui Kierkegaard. Aflăm astfel despre felul în care acestea relaționează și despre modul în care contribuie fiecare la scopul general al lui Kierkegaard; anume acela de a îndemna individul spre înțelegerea corectă a ce înseamnă să fii creștin.⁵ De altfel, ultimele pagini ale *Postscriptum*-ului sunt rezervate nu atât unei analize comparative a pseudonimelor, cât unei mărturisiri directe a lui Kierkegaard, cum că toate cărțile apărute sub pseudonim îi aparțin și că această metodă folosită nu este câtuși de puțin accidentală.⁶

---

⁴ H. A. Nielsen, *Where the passion is, A Reading of Kierkegaard's Philosophical Fragments*, Tallahassee, University Presses of Florida, 1983, p. 1.

⁵ C. Stephen Evans, *Kierkegaard, An Introduction*, New York, Cambridge University Press, 2009, p. 28.

⁶ Kierkegaard, *Concluding Unscientific Postscript*, ed. cit., pp. 527-531.

2. Anti-Climacus, autorul *Bolii de moarte*, apare, în opoziție cu Johannes Climacus, drept pseudonimul cel mai apropiat de existența religioasă. De altfel, el este și autorul volumului *Școala creștinismului*. Anti-Climacus este de asemeni considerat a fi un pseudonim demn de identificat cu însuși Kierkegaard. În fapt, acesta intenționase inițial ca atât *Boala de moarte*, cât și *Scoala creștinismului* să fie publicate sub propriul nume. Decizia finală face însă ca numele să îi apară doar ca editor responsabil pentru publicare.

Anti-Climacus apare spre finalul bibliografiei kierkegaardiene, odată cu intensificarea criticii asupra religiozității ”palide” a lumii creștine contemporane. Astfel, pentru a-și intensifica severitatea judecății, dar în același timp păstrând caracterul indirect și impersonal al comunicării, Kierkegaard inventează acest pseudonim opus lui Johannes Climacus. Totodată, folosind acest pseudonim pentru a-și expune principiile religioase, Kierkegaard evită pericolul de a-și însuși o anumită autoritate în ceea ce privește forma de existență creștină autentică.

Raportată la aceste două pseudonime, perspectiva reală a lui Kierkegaard este în general de identificat undeva la granița dintre ele. Ca viziune religioasă, perspectiva lui Anti-Climacus este superioară celei oferite de Kierkegaard însuși (în sensul în care danezul nu își ducea totuși viața de zi cu zi după rigorile unei existențe religioase). În schimb, punctul de vedere al lui Kierkegaard depășește la rândul său pe cel al lui Johannes Climacus, cel care rămâne un observator până la urmă obiectiv și detașat al stadiului religios al existenței.⁷

3. Victor Eremita este editorul celor două volume cuprinse sub titlul *Sau-Sau*, care îi are ca autori pe estetul A (reprezentatul stadiului estetic reflexiv; scopul său este evitarea plictiselii. Aici îl putem situa și pe Johannes Seducătorul) și pe eticianul B, numit și asesorul Wilhelm (personajul prototip al stadiului etic). Victor Eremita este considerat a fi un spectator detașat al lumii din jurul său, un tip cu un simț de observație acut în privința oamenilor din preajma sa; un posibil prototip al ironistului. Numele său, Victor Eremita (eremitul/solitarul învingător) ar desemna simbolic tendința religioasă a cărții *Sau-Sau*⁸; tendință evidentă în special în volumul al doilea și cu precădere în textul de final al asesorului Wilhelm: *Ultimatum, Edificare cuprinsă în gândul că față de Dumnezeu nu avem niciodată dreptate*.

---

⁷ Søren Kierkegaard, *Philosophical Fragments*, originally translated and introduced by David Swenson, Princeton, New Jersey, Princeton University Press, 1936, 1962, p. XL.

⁸ Idem, *Opere II/1, Sau-Sau*, ed. cit., p. 13.

Există unele indicii în text care îl dau pe Victor Eremita drept autor și nu doar editor al primului volum, el confundându-se astfel cu vocea estetului A.⁹ Ba mai mult, pentru ca ambiguitatea acestui joc al pseudonimelor să fie extremă, se pare că însuși Kierkegaard intenționa publicarea unei scrisori adresate lui Victor Eremita prin care l-ar fi somat să își dezvăluie identitatea. Scrisoarea avea desigur să fie urmată de un răspuns din partea lui Eremita, care să îl învinuiască pe Kierkegaard de suspiciunile astfel create!

Victor Eremita apare din nou, de data aceasta ca personaj, în *Banchetul, In vino veritas*, parte a volumului *Stadii pe drumul vieții*. Alături de alți patru convivi (Constantin Constantius, tânărul din *Repetarea*, Johannes Seducătorul și un negustor de mode), Victor Eremita (acum, proaspăt căsătorit) își exprimă impresiile despre iubire în cadrul unui banchet organizat de Constantin Constantius. Se distinge din discursul său o anumită detașare de latura imediată a existenței și o direcționare către interioritate, într-o formă solitară, nu atât sub forma îndepărtării de lume, cât sub forma incognito-ului, caracteristica ironistului.

O notă aici este necesară. Ironistul ascunde felul interiorizat al existenței sale, conștient fiind de contradicția dintre interioritatea sa și felul inadecvat prin care o exprimă în exterior. Un etician autentic își aliniaza cerințele interioare la cerințele etice infinite, reușind o unitate între acestea, pe când ironistul, incognito, își ascunde tensiunea dintre cerințele și interesele personale și cele etice universale prin rolul social acceptat, ”jucat” în fața celorlalți.

4. Constantin Constantius - un intelectual ager și perspicace - este autorul *Repetării*.

Constantin Constantius este un reprezentat tipic al stadiului estetic al existenței, un tip rafinat, care, deși își întemeiază existența pe prezent, nu acționează din pur impuls (asemeni lui Don Juan). Un semn decisiv al ”estetismului” lui Constantin este așadar ancorarea în prezent, ca moment discontinuu și mereu trecător. S-ar putea spune că acest pseudonim întruchipează următoarea idee: reușita existențială estetică nu este întemeiată pe reamintirea unui eveniment trecut, ci pe realizarea concretă a ceea ce a fost imaginat și proiectat.¹⁰

Cu alte cuvinte, Constantin este un tip ale cărui certitudini trebuiesc mereu reactualizate și verificate, existența sa fiind definită de constanța activităților sale, fie ele monotone și repetitive. De altfel, numele său desemnează caracterul inconsistent al repetării urmărite și realizate de acest

---

⁹ *Ibidem*, pp. 14-15.

¹⁰ Stephen N. Dunning, *Kierkegaard's Dialectic Of Inwardness*, Princeton University Press, Princeton, New Jersey, 1985, p. 63.

personaj. Se poate chiar spune, în acord cu numele său, că acest personaj pseudonim se află într-o constantă căutare a constanței existențiale.

Autorul *Repetării* se află într-o strânsă legătură cu autorul volumului *Frică și Cutremur*. De altfel, cele două cărți apar în aceeași zi. Kierkegaard le atribuie celor doi motive de inspirație vetero-testamentară. Astfel, dacă în *Repetarea*, autorul Constantin Constantius se inspiră din Cartea lui Iov (în special în portretizarea ”tânărului melancolic”), Johannes de Silentio, autorul volumului *Frică și Cutremur*, scrie despre ordalia lui Avraam, situație pe care pretinde că nu o poate înțelege.

5. Johannes de Silentio - În esență, Johannes este un personaj care încearcă să se pună de acord cu aderarea la un mod de existență religioasă; încercare rămasă fără reușită. De altfel, Johannes poate fi identificat cu figura cavalerului resemnării infinite, cavalerul situat cu o treaptă mai jos (în ierharhia/ în dialectica existențială propusă de Kierkegaard) decât cel care reușește mișcarea credinței în virtutea absurdului.

O notă explicativă aici este de asemeni necesară. Resemnarea înseamnă renunțare completă, renunțarea la tot; moment urmat de asumarea suferinței presupusă de acest act al renunțării. ”Câștigul” se produce însă la nivelul conștiinței de sine:

„Prin resemnare eu renunț la tot. Această mișcare o săvârșesc prin mine însumi și atunci când n-o fac e pentru că sunt laș și molatic și lipsit de entuziasm și nu simt semnificația înaltei măreții datorite fiecărui individ, măreția de a fi propriul său censor, funcție mai ilustră decât aceea de censor general al întregii republici romane. Săvârșesc această mișcare prin mine însumi, iar ceea ce câștig sunt eu însumi în conștiința mea eternă, în fericită armonie cu iubirea mea pentru ființa eternă.”¹¹

Mișcarea pe care o reușește Avraam, în plus față de cavalerul resemnării este mișcarea credinței în virtutea absurdului (fapt ce îl determină de altfel pe Johannes de Silentio să îl numească, în contrapondere, cavalerul credinței). Într-un mod simplu spus, prin această mișcare, Avraam nu mai renunță, în fapt, la nimic. Prin credință, Avraam nu renunță la Isaac, ci, așa cum

---

¹¹ Søren Kierkegaard, *Frică și cutremur*, traducere din daneză și Prefață de Leo Stan, București, Humanitas, 2002, p. 109. Acest câștig de sine în conștiința sa eternă poate fi echivalat cu mișcarea alegerii de sine în valabilitatea sa eternă, enunțată de Wilhelm ca scop al stadiului etic al existenței. În plus, după cum vom vedea, această mișcare a resemnării eterne va fi atribuită tânărului personaj din *Repetarea*, care va reuși, prin forma sa de repetare, să redevină el însuși. Trimiterile la episodul biografic al logodnei lui Søren cu Regine sunt de asemeni evidente.

subliniază Johannes, îl dobândește.¹² Mișcarea efectuată în virtutea absurdului, ca salt al/în credinței/credință, continuă mișcarea resemnării, depășind-o:

„El face același lucru ca și celălalt cavaler: renunță infinit la iubirea ce constituie miezul vieții sale și e reconciliat în suferință. Dar apoi se întâmplă minunea: el mai săvârșește o mișcare, mai surprinzătoare decât toate celelalte, căci spune: „am credința că o voi obține, anume în virtutea absurdului, a faptului că pentru Dumnezeu totul este posibil.”¹³

Numele, *de Silentio*, trimite la inefabilul credinței autentice, solitare (a cărei personificare este Avraam sau Iov). Reducerea la tăcere este de altfel și efectul produs de înfiorătoarea poveste a sacrificării lui Isaac, așa cum este prezentată în paginile volumului *Frică și Cutremur*. Johannes de Silentio este un personaj care se poziționează la porțile stadiului religios al existenței, dar care nu reușește să facă saltul credinței în virtutea absurdului, ”împiedicat” fiind de perspectiva etică, rațională, perfect omenească, perspectivă din care nu poate înțelege (deși o acceptă ca fiind posibilă) situația lui Avraam. *De Silentio* întruchipează un personaj reflexiv, taciturn, un tip mai degrabă demonic, un tip care, la rândului său, asemeni lui Avraam, ascunde de fața lumii un secret.

În pseudonimia kierkegaardiană există trei Johannes. Cronologic și nu numai, *De silentio* este al doilea. El apare după *Johannes Seducătorul*, un tip rafinat și totodată demonic, cu anumite interese religioase (în sens ironic) și înainte de Johannes Climacus, un gânditor, în esență religios, dar care nu este capabil să adere la o existență specific creștină (acesta fiind reprezentantul stadiului intermediar al umorului). *De silentio* se situează între aceștia doi. Agreează digresiunile estetice (subtitlul cărții semnate de el este *Lirică dialectică*), deși dilema sa este una ce ține de religios. Asemeni tuturor pseudonimelor lui Kierkegaard, *De silentio* nu este/ nu poate fi creștin; la fel cum nici cărțile semnate de toate aceste personaje nu au această pretenție. De asemeni, *De silentio* este un polemist, ținta sa fiind filosofia și teologia care, în epocă, aveau tendința de a ”sistemiza” orice discuție. Se poate identifica aici atitudinea polemică specifică lui Kierkegaard, atitudine îndreptată asupra molociunii spirituale a contemporaneității, contemporaneitate incapabilă de a face distincții categoriale (cum ar fi cea dintre credință și știință/ filosofie).¹⁴

---

¹² *Ibidem*, p. 110.

¹³ *Ibidem*, pp. 106-107.

¹⁴ Søren Kierkegaard, *Frică și cutremur, Prefețe*, Adrian Arsinevici (trad.), Sibiu, Honterus, 2007, p. XII.

6. Virgilius Haufniensis – santinela de deasupra portului/ Copenhagăi sau vigilentul agent de poliție din Copenhaga/ Hafnia care observă atent comportamentul cetățenilor - este autorul pseudonim al *Conceptului de anxietate*. Principalele caracteristici ale acestui pseudonim le aflăm chiar din rândurile prefetei cărții amintite, rânduri scrise de însuși Haufniensis. Acesta se prezintă ca fiind „un profan care, deși speculează, se ține totuși la o poștă de speculație; chiar dacă așa sunt eu devotat crezului în autoritate, cum era romanul tolerant în teama lui de Dumnezeu. În ce privește autoritatea umană...sunt un fetișist care slăvește cu aceeași evlavie pe cine ar fi să fie; doar să mi se aducă la cunoștință cum trebuie, să se bată toba mare că el este cel pe care trebuie să îl venerez, că el este, anul ăsta, autoritatea și *Imprimatur*.”¹⁵

Motivul posibil pentru care Haufniensis vrea să se țină departe de speculație este acela că speculația presupune o respingere a autorităților pozitive, fapt pe care Haufniensis nu îl intenționează;¹⁶ după cum am putut observa și din citatul anterior. Totuși, Haufniensis acceptă ideea de autoritate dezinteresat, neimplicat, fapt ce întărește tonul general al *Conceptului de anxietate*; volum care - deși tratează o temă religioasă fundamentală, o presuposiție a creștinismului, păcatul originar - păstrează o perspectivă exterioară, psihologică.

Alte pseudonime folosite de Kierkegaard: William Afham, Hilarius legătorul de cărți și Frater Taciturnus în *Stadii pe drumul vieții* și Nicolaus Notabene pentru *Prefețe*.¹⁷

În esență, pentru Kierkegaard funcția pseudonimului nu este aceea de *alias*. Prin pseudonime, Kierkegaard nu urmărește ascunderea propriei identități. Kierkegaard nu se ascunde în spatele pseudonimelor, ci creează personaje veridice și autentice; autori cu gândire și cu valori existențiale proprii. Niciunul dintre cele peste 20 de pseudonime ale activității sale de autor nu este un pseudonim **pentru** Søren Kierkegaard, ci reprezintă un pseudonim **fabricat de către** Søren Kierkegaard. După cum afirmă Flemming Harrits, unul dintre comentatorii însemnați ai lui Kierkegaard, pseudonimele sunt figuri experimentale desprinse, separate și diferite de Kierkegaard. ”Pseudonimele – sub aspectul unor asemenea autori sau figuri experimentale,

---

¹⁵ Idem, *Conceptul de anxietate*, traducere din limba daneză de Adrian Arsinevici, Timișoara, Amarcord, 1998, p. 42.

¹⁶ Stephen N. Dunning, ”Kierkegaard’s Systematic Analysis of Anxiety”, în Robert L. Perkins (ed.), *International Kierkegaard Commentary*, Macon, Georgia, Mercer University Press, 1985, p. 11.

¹⁷ Este interesat de subliniat aici că acest Nicolaus Notabene este un tip care dorește să prezinte *prefața* ca text de sine stătător, ca specie literară pe care el are ambiția să o emancipeze din situația sa obișnuită; anume aceea de a fi succedată întotdeauna de o alt text, de a fi veșnic subordonată unei cărți adevărate.

trimise de capul lor și pe răspunderea lor în lumea largă – demonstrează ce se poate întâmpla când urmezi, în cadrul unei anumite ”sfere a existenței” (un mod anume de a înțelege viața și de a acționa în ea), o idee și reflectezi asupra unei întrebări – fie ea cu caracter estetic, etic sau religios.”¹⁸

Bibliografie

Dunning, Stephen N., *Kierkegaard's Dialectic Of Inwardness*, Princeton University Press, Princeton, New Jersey, 1985.

Dunning, Stephen N., ”Kierkegaard's Systematic Analysis of Anxiety”, în Robert L. Perkins (ed.), *International Kierkegaard Commentary*, Macon, Georgia, Mercer University Press, 1985.

Evans, C. Stephen, *Kierkegaard, An Introduction*, New York, Cambridge University Press, 2009.

Kierkegaard, Søren, *Conceptul de anxietate*, traducere din limba daneză de Adrian Arsinevici, Timișoara, Amarcord, 1998.

Kierkegaard, *Concluding Unscientific Postscript*, edited and translated by Alastair Hannay, Cambridge University Press, 2009.

Kierkegaard, Søren, *Frică și cutremur*, traducere din daneză și Prefață de Leo Stan, București, Humanitas, 2002.

Kierkegaard, Søren, *Frică și cutremur, Prefețe*, Adrian Arsinevici (trad.), Sibiu, Honterus, 2007.

Kierkegaard, Søren, *Opere II/1, Sau-Sau*, traducere din daneză, postfață și note de Ana-Stanca Tabarasi, București, Humanitas, 2008.

Kierkegaard, Søren, *Philosophical Fragments*, originally translated and introduced by David Swenson, Princeton, New Jersey, Princeton University Press, 1936, 1962.

Kierkegaard, Søren, *Repetarea*, traducere din limba daneză de Adrian Arsinevici, Timișoara, Amarcord, 2000.

---

¹⁸ Søren Kierkegaard, *Repetarea*, traducere din limba daneză de Adrian Arsinevici, Timișoara, Amarcord 2000, p. 10.

Nielsen, H. A., *Where the passion is, A Reading of Kierkegaard's Philosophical Fragments*, Tallahassee, University Presses of Florida, 1983.

Bârliba Ionuț-Alexandru este doctor în filosofie din 2012 (Univ. „Alexandru Ioan Cuza” din Iași) cu teza *Devenirea sinelui în limitele stadiilor existenței. Søren Kierkegaard*. Publicații reprezentative: “The possibility of a happy Fall”, *Meta: Research in Hermeneutics, Phenomenology and Practical Philosophy*, Vol. V, 2013, “Despre teoria stadiilor existenței și conceptul de salt calitativ la Søren Kierkegaard”, *Symposion*, 2012, “Paradoxul absolut al Întrupării. Sinteza corp-suflet la Kierkegaard”, în *Sensuri ale corpului*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2012, “In Search For Forgiveness”, *Meta: Research in Hermeneutics, Phenomenology and Practical Philosophy*, Vol. III, 2011, “Interest as mirror to our own Self”, *Meta: Research in Hermeneutics, Phenomenology and Practical Philosophy*, Vol. II, 2010. Domenii de interes: existențialism, metafizică, hermeneutică, filosofia istoriei, filosofie românească. În prezent este asistent cercetător al Institutului de Cercetări Economice și Sociale “Gh. Zane”, Academia Română, Filiala Iași. Adresa de e-mail: ionutbarliba@gmail.com.